Eesti õpetaja eetikakoodeks

Õpetaja elukutsel on ühiskonnas kandev roll. Õpetajate töö mõjutab inimeste heaolu, kultuuri kestmist ja ühiskonna arengut. Õpetaja kutsetöö keskmes on õppija areng ning selle toetamine teadmiste, väärtuste ja suhete kaudu.

Õpetaja eetikakoodeks sõnastab õpetajatöö olulisimad väärtused ja tegevuspõhimõtted. See loob raami, mille abil õpetajad saavad mõtestada oma professiooni, professionaalset vastutust ja neile suunatud ootusi. Samuti annab koodeks suuniseid teistele osapooltele, kellest sõltub õpetaja võimalus oma tööd hästi teha. Koodeks toetab uute õpetajate kujunemist, aitab ennetada ja lahendada eetilisi konflikte ning annab aluse sobimatu käitumise hindamiseks.

Õpetaja ei tegutse üksi, vaid õppimise ja õpetamise ökosüsteemis, kus vastutus õppija heaolu ja arengu eest jaguneb õppija, õpetaja, pere, kooli, pidaja ja ühiskonna vahel. Õpetaja eetilise tegutsemise eelduseks on teda toetav organisatsioonikultuur ja väärtuspõhine juhtimine. Haridusasutuse juhi ülesanne on luua avatud, õiglane ja koostöine keskkond, mis toetab õpetajate professionaalset ja moraalset arengut ning võimaldab arutleda eetiliste küsimuste üle.

Väärtused

Inimväärikus on õpetajatöö keskne alusväärtus. See tähendab, et iga õpiprotsessis osaleja on inimesena väärtuslik iseenesest. Õpetaja lähtub hoolivusest, austab õppija autonoomiat, kohtleb kõiki võrdselt ning loob õppijatele võimalikult võrdväärsed võimalused igakülgseks arenguks. Inimväärikuse austamine välistab teise inimese kahjustamise, alandamise ja eelarvamusliku kohtlemise. Suhtluses tähendab see mõtte- ja sõnavabaduse hindamist, dialoogipartneri kuulamist ning eriarvamuste ja kriitika väljendamist lugupidavalt, faktipõhiselt ja kõigi osapoolte väärikust hoidvalt.

Ausus on õpetajatöös oluline mitmes tähenduses. See tähendab avatud ja läbipaistvat suhtlust, valetamisest hoidumist ning lubadustest ja kokkulepetest kinnipidamist. Ausus hõlmab ka valmisolekut tunnistada oma vigu ja eksimusi, sest see on õppimise ja professionaalse arengu vältimatu osa.

Koostöö on õpetajatöö üks olulisemaid vahendväärtusi. See eeldab kaasamist, vastastikust usaldust ja jagatud vastutust. Õpetajatöös tähendab koostöö eelkõige partnerlust õppijaga: ühist õpieesmärkide seadmist, meetodite kokkuleppimist ja tulemuste hindamist. Samuti väljendub koostöö sihtide, ülesannete ja rollide läbirääkimises ning jagamises formaalse ja mitteformaalse õpikogukonna liikmetega. Õpetaja toetab kolleege, hoiab usalduslikke koostöösuhteid ning väljendab eriarvamusi lugupidavalt, põhjendatult ja kolleegide professionaalset väärikust austades.

Vastutus tähendab oma tegevuse või tegevusetuse eeldatavate tagajärgedega arvestamist. Vastutamine hõlmab muu hulgas valmisolekut leevendada oma tegevuse negatiivseid tagajärgi. Eetikakoodeksi kontekstis tähendab vastutus eeskätt professionaalse rolli väärtusnormide omaksvõttu ja järgimist ning

oma ühiskondliku positsiooni tunnetamist. Samuti tähendab see julgust seista kokkulepitud põhimõtete eest ka olukordades, kus seda raskendavad erinevad lojaalsussidemed. Isiklikus mõttes tähendab vastutus kohustust hoolitseda oma professionaalse arengu, sealhulgas moraalse kaalutlusoskuse ja tervikliku heaolu eest. Õpetaja juhib tähelepanu korraldustele või tavadele, mis võivad minna vastuollu kokkulepitud väärtuste, õigusaktide, eetikakoodeksi põhimõtete või õppija heaoluga, ning taotleb nende lahendamist põhjendatud ja läbipaistval viisil.

Tegevuspõhimõtted

1. Õpetaja professionaalne hoiak ja käitumine

Õpetaja professionaalne tegevus põhineb inimväärikuse austamisel, aususel, koostööl ja vastutusel.

1.1 Õpetaja on empaatiline, tasakaalukas ja oskab oma tegevust analüüsida.

1.2 Õpetaja käitub väärikalt, lugupidavalt ja taktitundeliselt.

1.3 Õpetaja on avatud tagasisidele ja kriitikale ning väärtustab õppimist ja professionaalset arengut.

1.4 Õpetaja ei käitu viisil, mis kahjustab õppija turvalisust, väärikust või usaldust õpetaja vastu.

2. Õppeprotsessi juhtimine

Õpetaja juhib õppeprotsessi, ta on iga õppija arengupartner ja usaldusliku ning õiglase õpikeskkonna looja. Õppija võimestamine ja paindliku õpitee kujundamine toimub tema väärikuse ja autonoomia austamise kaudu, arvestades seejuures tema vanuselisi jm piiranguid.

2.1 Õpetaja kohtleb õppijaid võrdselt – ta ei diskrimineeri ega eelista kedagi isiklikust meeldimisest, soost, sotsiaalmajanduslikust või muust grupikuuluvusest lähtuvalt.

2.2 Õpetaja arvestab õppijate vajadustega, hindab iga õppija arenguvõimalusi ja lähtub õppetöö planeerimisel ja läbiviimisel jõukohasuse ning võrdväärsete võimaluste loomise põhimõttest.

2.3 Õpetaja on meetodite ja tegevuste eesmärkide valikul õppija suhtes avatud ning võimaldab õppijal neile tagasisidet anda.

2.4 Õpetaja annab õppijatele edasiviivat tagasisidet ning jälgib, et hindamiskriteeriumid on õppijatele teada ja arusaadavad.

2.5 Kui õpetaja märkab, et õppija õigused on jäänud tähelepanuta, on tal kohustus sekkuda.

2.6 Õpetaja suunab õppijaid üksteist toetama, aitab vähendada liigset grupisisest võistlemist ning toetab õpirühmas usaldusliku ja lugupidava suhtluskultuuri kujunemist.

2.7 Õpetaja märkab kahjustavat käitumist ning sekkub sellesse. Füüsilise ja vaimse vägivalla korral ta sekkub kohe.

2.8 Õpetaja toetab õppija isikliku arvamuse väljakujunemist, ta ei suru õppijatele ega kolleegidele peale oma usulisi, poliitilisi jm veendumusi.

2.9 Õpetaja distsiplineerib ilma ähvardamise ja hirmutamiseta.

3. Suhted

Tõhusa õpiprotsessi aluseks on turvalised ja usaldusel põhinevad suhted õpetaja ja kõikide teiste õpikogukonna liikmete vahel, kes õppija arengut mõjutavad. Suhted on alati mitmepoolsed ning kõikidelt osapooltelt head tahet eeldavad, kuid õpetajal on nende loomisel ja hoidmisel kandev roll.

3.1 Lojaalsuskonflikti ehk vastuoluliste ootuste või kohustuste korral seab õpetaja esikohale õppija heaolu, õigused ja väärikuse.

3.2 Õpetaja teeb koostööd õppijate, töökaaslaste, lapsevanemate, juhtide jt õpikogukonna liikmetega.

3.3 Alaealise õppija pere ja õpetaja töötavad partneritena, austades õppija autonoomiat ja kuulates tema arvamusi. Õpetaja teeb pingutusi selle koostöö algatamiseks ja hoidmiseks.

3.4 Olukorras, kus õpetaja tunnetab, et ta oskused, võimed või võimalused on piiratud, küsib ta abi.

3.5 Õpetaja teeb sisulist koostööd tugispetsialistidega.

3.6 Õpetaja jagab oma kogemusi ja häid praktikaid kolleegidega, olles ise avatud uutele ideedele, konstruktiivsele kriitikale ning abile.

3.7 Õpetaja toetab ning julgustab õppijate ja kolleegide algatusi.

3.8 Õpetaja reageerib manipulatiivsele või ebasobivale käitumisele, teavitades esmajärjekorras sel viisil käitunud inimest ennast.

3.9 Õpetaja sekkub, kui on märganud kolleegi ebaeetilist või ebaprofessionaalset käitumist õppija või ka teise kolleegi suhtes.

3.10 Õpetaja teadvustab õpetaja ja õppija vahelisest ebavõrdsest võimusuhtest tulenevat vastutust ning hoiab professionaalseid piire. Ta ei astu õppijaga romantilisse ega seksuaalsesse suhtesse.

3.11 Õpetaja väldib olukordi, mida võib tõlgendada positsiooni ärakasutamisena isiklikes huvides.

4. Kommunikatsioon

Usalduslikud suhted õpikogukonnas eeldavad dialoogilise suhtluse põhimõtete rakendamist. Õpetaja kuulab teisi, püüab mõista erinevaid seisukohti ning väldib eelarvamustest lähtuvat suhtumist. Ta austab igaühe õigust olla kaasatud teda puudutava teabe kogumisse ja kasutamisse. Üldpõhimõte on: räägi inimesega, mitte inimesest.

4.1 Õpetaja hindab, kellele ja millist infot on vajalik edasi anda. Ta kaalub teabe jagamise võimalikke tagajärgi nii vahetus suhtluses, organisatsiooni sees kui ka avalikus ruumis.

4.2 Õpetaja kasutab teiste autorite loomingut ning tehisaru abil loodud või töödeldud sisu ausalt, läbipaistvalt ja viitamispõhimõtteid järgides.

4.3 Õpetaja peab kinni konfidentsiaalsuskokkulepetest, välja arvatud õigusaktidest tulenevatel juhtudel.

4.5 Õpetaja on osavõtlik dialoogipartner ning püüab teha vahet kommunikatsiooni- ja väärtuskonfliktidel.

4.6 Õpetaja toetab õppijat konfliktsetes suhtlusolukordades ning aitab arendada tema läbirääkimis- ja sotsiaalseid oskusi.

4.7 Väärtuskonfliktide ja eriarvamuste korral kuulab õpetaja avatult ja selgitab oma vaatenurka põhjendatult ja lugupidavalt.